Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1094/2012, ECLI:CZ:NS:2012:8.TDO.1094.2012.1

Číslo: 56/2013

Právní věta:

Byl-li pachatel, který trpí duševní poruchou, odsouzen k trestu odnětí svobody, jenž byl podmíněně odložen na zkušební dobu (§ 82 odst. 1 tr. zákoníku), a nejsou-li splněny zákonné podmínky pro uložení ochranného léčení podle § 99 odst. 1 nebo 2 tr. zákoníku, nelze pachateli jako přiměřenou povinnost podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku uložit povinnost, aby se podrobil ochrannému léčení, neboť takový postup je nepřijatelným obcházením zákona. Odůvodňuje-li to porucha osobnosti pachatele a s tím související povaha jím spáchaného trestného činu, soud může pachateli uložit jako přiměřenou povinnost k vedení řádného života ve zkušební době podmíněného odsouzení ve smyslu § 82 odst. 2 tr. zákoníku a § 48 odst. 4 tr. zákoníku povinnost spočívající v zajištění odpovídající psychiatrické terapie (nikoliv podrobení se ochrannému léčení ve smyslu § 99 tr. zákoníku), obdobně jako je tomu u přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 písm. c) tr. zákoníku týkající se léčení závislosti na návykových látkách.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 17.10.2012

Spisová značka: 8 Tdo 1094/2012

Číslo rozhodnutí: 56

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Ochranné léčení, Podmíněné odsouzení, Přiměřená omezení a přiměřené povinnosti

Předpisy: § 82 odst. 2 tr. zákoníku
§ 99 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného V. S. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil v celém výroku o trestu rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 61 To 451/2010, který rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 37 T 47/2010. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Městskému soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 13. 9. 2010, sp. zn. 37 T 47/2010, byl obviněný V. S. uznán vinným přečinem nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku a přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku, kterých se podle skutkových zjištění tam popsaných dopustil tím, že dne 7. 4. 2010 v 07.45 hodin v P. 4, ul. K., před budovou základní školy nejprve slovně napadl poškozeného J. F. se slovy, zda se nestydí, že ho svou hamižností zničil a zničil život i jeho matce a babičce, poté začal poškozeného ohrožovat nožem, poškozený před ním začal utíkat a obviněný ho s nožem v ruce pronásledoval, a když se poškozenému podařilo utéci do bezpečné vzdálenosti, vyhrožoval mu, že ví, kde bydlí, a že si ho ještě najde.

Za tyto přečiny byl obviněný odsouzen podle § 353 odst. 2, § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání osmi měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1, § 82 odst. 1 a § 84 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvou let, a to za současného vyslovení dohledu nad obviněným. Podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku bylo obviněnému uloženo, aby se ve zkušební době podrobil psychiatrickému léčení.

Proti tomuto rozsudku soudu prvního stupně podal obviněný odvolání, z jehož podnětu Městský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 61 To 451/2010, podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. zrušil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o trestu a podle § 259 odst. 3 písm. b) tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněnému při nezměněném výroku o vině přečiny nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku a výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku uložil podle § 353 odst. 2, § 43 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný trest odnětí svobody v trvání osmi měsíců, jehož výkon podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání dvou let. Současně obviněnému podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku uložil povinnost, aby se ve zkušební době podmíněného odsouzení podrobil psychiatrickému léčení.

Tento rozsudek odvolacího soudu obviněný napadl prostřednictvím obhájce dovoláním podaným z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř. Na podkladě dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. oběma soudům vytkl, že dostatečně nevyřešily otázku, zda byl v době činu, který mu je kladen za vinu, příčetným ve smyslu § 26 tr. zákoníku, a tedy zda je trestně odpovědným za tento čin. Poukázal na to, že požadoval v průběhu řízení před soudem vypracování revizního znaleckého posudku, neboť znalecký posudek zpracovaný MUDr. J. Š., Ph.D., nemůže být dostatečným podkladem pro posouzení jeho trestní odpovědnosti. Upozorňoval na to, že v minulosti byl znalecky zkoumán v jiné trestní věci, v níž byl zpracován posudek znalcem Doc. H., na jehož základě byl shledán nepříčetným a tehdejší trestní stíhání bylo zastaveno. Se znaleckým posudkem MUDr. J. Š., Ph.D., se neztotožnil především proto, že jmenovaný znalec, ač jej hodnotil jako paranoidní osobnost, a tedy osobu s trvalou psychickou chorobou, nezjistil u něj vymizení rozpoznávací nebo ovládací schopnosti. Nesouhlasil ani se závěry tohoto znalce, že na jeho duševní stav neměla mít vliv neuroborelióza, kterou považoval za důležitou v jiné trestní věci zmíněný znalec Doc. H., jehož znalecký posudek však soud neměl k dispozici, ač v něm šlo o jiné závěry, než které byly učiněny v nyní projednávané trestní věci. Obviněný proto navrhoval, aby byl zpracován revizní posudek, který by rozpory mezi těmito dvěma znaleckými posudky odstranil. Pokud soudy otázku příčetnosti obviněného nepřezkoumaly na podkladě všech nabízejících se důkazů, nelze jejich závěr o tom, že je plně trestně odpovědný, považovat za dostatečně objasněný.

S odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. obviněný brojil proti povinnosti podrobit se ve zkušební době podmíněného odsouzení ochrannému psychiatrickému léčení uloženému mu podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku. Podle obviněného uložení této povinnosti přesahuje rámec omezení a povinností vymezených v ustanovení § 48 odst. 4 tr. zákoníku, kde jde o demonstrativní výčet, a proto by soudy jinou než vyjmenovanou povinnost nebo omezení měly volit tak, aby bylo srovnatelné s těmi, které zákon uvádí. Obviněný poukázal na to, že uložení povinnosti podrobit se ochranné psychiatrické léčbě je obdobné povinnosti podle § 48 odst. 4 písm. c) tr. zákoníku spočívající v podrobení se léčení závislosti na návykových látkách. Ochranné psychiatrické

léčení je však již nad rámec těchto povinností. Navíc obviněný zdůraznil, že postupem podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku nelze nahrazovat ukládání ochranného léčení podle § 99 tr. zákoníku, pro které však v této jeho věci nebyly shledány důvody. Obviněný rovněž namítal, že uvedená povinnost nebyla dostatečně v souladu se zákonnými požadavky ve výroku rozsudku konkretizována, takže i její realizace je pro neurčitost tohoto výroku zcela nekontrolovatelná.

Obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 61 To 451/2010, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a aby Městskému soudu v Praze přikázal věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

K podanému dovolání se vyjádřil státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství. K námitce o nesprávném závěru o příčetnosti obviněného poukázal na to, že k posouzení duševního stavu byl přibrán znalec, který konstatoval duševní poruchu ve smyslu § 123 tr. zákoníku, nikoli však složky skutkové podstaty nepříčetnosti podle § 26 tr. zákoníku. Za nesprávné považoval, že soudy velmi stručně odmítly návrhy obviněného na nové znalecké zkoumání a revizi obou posudků a nedostály v řízení požadavkům na tzv. spravedlivý proces. Při existenci dvou navzájem si odporujících odborných posouzení duševního stavu obviněného chybí jakýkoliv základ pro konstatování, že znalecký posudek novější spolehlivě vyvrací závěry znaleckého posudku staršího, když ani jeden ze soudů se se starším posudkem neseznámil, neprovedl důkaz konstatováním spisu Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 10, sp. zn. 1 ZT 136/2006. Státní zástupce uvedl skutečnosti týkající se zmíněné jiné trestní věci a poukázal na to, že tehdy byly u obviněného ovládací i rozpoznávací schopnosti podstatnou měrou sníženy až k jejich zániku, a to z důvodu přítomnosti organického psychosyndromu po proběhlém boreliózním zánětu mozku. Státní zástupce shledal mezi závěry těchto znalců zřejmý výrazný rozpor a bez vazby na medicínskou problematiku uvedl, že za dřívější příčinou nepříčetnosti je organický psychosyndrom, ohledně kterého MUDr. J. Š., Ph.D., nepodal žádné relevantní údaje, ani nekonstatoval, že např. mohlo jít o přechodné onemocnění, které v mezidobí odeznělo. Jakkoli tedy závěr MUDr. Š. o příčetnosti může být naprosto přiléhavý, nalézací soud měl v situaci takových rozporů v souladu s § 2 odst. 5 tr. ř. dokazování směřovat k jejich odstranění, neboť nemohl sám vyřešit tuto ryze lékařskou otázku zaměřenou na vyloučení či potvrzení organického psychosyndromu. Pokud tak soudy neučinily, jde o tzv. opomenutý důkaz se všemi jeho právními konsekvencemi, neboť na tomto závěru je vystavěna otázka příčetnosti pachatele.

Státní zástupce námitku týkající se nesprávnosti uloženého omezení podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku považoval sice za námitku podřaditelnou pod § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., avšak neopodstatněnou. Vysvětlil svůj názor, že ve smyslu § 82 odst. 2 tr. zákoníku lze osobě se závažnou poruchou osobnosti a indikovanou nutností léčby uložit povinnost podrobit se psychiatrické léčbě. Námitky obviněného s odkazem na již publikovanou judikaturu, která se prakticky totožnou situací zaobírá, považoval za liché. Nad rámec tohoto závěru podotkl, že soudy dostatečně nezkoumaly podmínky vymezené v ustanovení § 99 odst. 1 tr. zákoníku a odkázal na právní úpravu duševní nemoci ve smyslu § 123 tr. zákoníku, která může být způsobena i hlubokou poruchou vědomí, mentální retardací atd. Vyslovil proto názor, že soudy příliš zohlednily stanovisko znalce, který vycházel z dřívější právní úpravy, nevhodně zkombinovaly trest s povinností, a tudíž by považoval za přiléhavější upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení. Současně státní zástupce poukázal i na nepřesné vymezení této povinnosti, jež může ztížit jeho kontrolu. Navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadený rozsudek i předcházející rozsudek soudu prvního stupně a aby věc přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 4 k novému projednání v potřebném rozsahu.

Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit, a proto dále zkoumal, zda je toto dovolání opodstatněné.

Podle důvodu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je možné dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení, o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. jde tehdy, když byl obviněnému uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným.

S ohledem na argumentaci uplatněnou v dovolání lze dovodit, že v její první části, v níž obviněný v zásadě brojil proti tomu, že byl shledán příčetným, usiloval o změny ve skutkových zjištěních na jiném důkazním podkladě, což jsou výhrady stojící mimo jakýkoliv dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. a) až l), odst. 2 tr. ř. Tento závěr vede k tomu, že Nejvyšší soud nemá povinnost z podhledu takovýchto námitek napadené rozhodnutí přezkoumávat.

Avšak i přes tento závěr se Nejvyšší soud výhradami obviněného podrobně zabýval a zvláště zdůraznil, že z obsahu podaného posudku, osobní výpovědi znalce MUDr. J. Š., Ph.D., v hlavním líčení, jakož i z okolností, které byly i v rámci pozorování duševního stavu obviněného zjišťovány, a to při uvážení všech dalších skutečností zjišťovaných z obsahu spisu ohledně chování a jednání obviněného, je patrné, že soudy nepochybily, jestliže považovaly uvedený znalecký posudek za dostatečný a neskýtající důvody pro to, aby byl zpracován v této věci na duševní stav obviněného jiný znalecký posudek. Připomněl, že znalecký posudek o duševním stavu obviněného podaný v předchozí trestní věci téhož obviněného nemůže být znaleckým posudkem v další trestní věci, v níž je vedeno nové trestní stíhání. Schopnost obviněného rozpoznat nebezpečnost svého jednání a ovládat je se musí posuzovat vždy z hlediska konkrétního trestného činu (srov. rozhodnutí č. 11/1982 Sb. rozh. tr.). V této souvislosti není podstatné, že soudy neprovedly důkaz znaleckým posudkem zpracovaným v jiné trestní věci, neboť plně postačovalo, že se s jeho obsahem i závěry vypořádal znalec MUDr. J. Š., Ph.D., který v něm učiněné závěry konfrontoval se svými zjištěními a zaujal k nim svá stanoviska. Dospěl-li k odlišnému závěru, tento vysvětlil a odůvodnil logicky i se všemi medicínskými aspekty a reakcemi na rozhodné souvislosti vyplývající rovněž z obsahu spisu.

Ze všech zjištění, která učinily soudy obou stupňů a vyjádřily je ve svých rozhodnutích, je zřejmé, že nebyly dány podmínky pro postup podle § 109 tr. ř., aby byl ve věci zpracován jiný znalecký posudek na duševní stav obviněného, neboť ten by bylo nutné požadovat jen tehdy, pokud by byly pochybnosti o správnosti posudku nebo by byl posudek nejasný nebo neúplný a ani výslech znalce by nevedl ke kladnému výsledku. Tím spíše nebyly dány podmínky ani pro posudek ústavu podle § 110 tr. ř., ke kterému dochází jen ve výjimečných, zvlášť obtížných případech, vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení. O takový případ se v dané věci rozhodně s ohledem na všechny výše uvedené skutečnosti nejednalo.

Na základě uvedených důvodů Nejvyšší soud neshledal ve způsobu, jímž se soudy vypořádaly s otázkou věcné správnosti a úplnosti znaleckého posouzení duševního stavu obviněného takových poznatků, z nichž by bylo možno dovodit, že skutková zjištění jsou v extrémním nesouladu s provedenými důkazy. O správnosti výroku o vině proto nebylo nutné pochybovat a Nejvyšší soud jej tudíž, se zřetelem na tyto závěry, nepřezkoumával.

Pokud jde o druhou část podaného dovolání, kterou obviněný zaměřil proti výroku o trestu, konkrétně napadl výrok, jímž mu bylo podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku uloženo omezení, aby se ve zkušební době podrobil psychiatrické léčbě, jde o výhradu, která je pod označené dovolací důvody podřaditelná. Protože Nejvyšší soud ve vztahu k této partii dovolání nezjistil okolnosti, pro něž by bylo nutné dovolání odmítnout podle § 265i odst. 1 tr. ř., přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející.

V projednávané věci již Nejvyšší soud dříve rozhodoval, a to usnesením ze dne 4. 5. 2011, sp. zn. 8

Tdo 485/2011, kdy dovolání obviněného směřující proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. 61 To 451/2010, pouze z procesních důvodů (porušení práva obviněného na přítomnost u veřejného zasedání) zrušil a Městskému soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Vzhledem k tomu, že důvodem pro zrušení byly procesní nedostatky, Nejvyšší soud nemohl přezkoumat věcnou správnost napadeného rozhodnutí ve vztahu k výroku o vině a trestu a předjímat tak rozhodnutí, jež bude teprve následně po odstranění procesních vad v novém řízení vydáno. I přesto považoval za vhodné upozornit na již tehdy patrný nedostatek (na nějž obviněný rovněž v dovolání poukazoval) a vyjádřil svůj názor v závěru uvedeného usnesení tak „že bude při následném rozhodování vhodné zvažovat správnost postupu při ukládání přiměřeného omezení ve smyslu § 48 odst. 4 tr. zákoníku v rámci zkušební doby podle § 85 odst. 1 tr. zákoníku, s tím, že tuto povinnost bude nutné vymezit a upřesnit tak, aby odpovídala zákonem stanoveným podmínkám“.

Odvolací soud, jak je z obsahu spisového matriálu patrné, se v dalším řízení zmíněnou problematikou zabýval jen velmi okrajově. Při veřejném zasedání konaném dne 8. 2. 2012 (č. l. 352) byla podána zpráva o stavu věci a po závěrečných návrzích bylo vyhlášeno nyní dovoláním napadené rozhodnutí. Ve výroku o trestu, o němž odvolací soud znovu rozhodl (viz shora), obviněnému uložil trest odnětí svobody podmíněně odložený na zkušební dobu a v rámci zkušební doby obviněnému stanovil, aby se ve zkušební době podmíněného odsouzení podrobil psychiatrickému léčení. Již z takto uvedeného výroku je patrné, že odvolací soud, aniž by podrobně zkoumal podmínky uloženého omezení, obviněnému toto omezení znovu uložil s tím, že jen výrok formálně slovně precizoval (doplnil obrat „podmíněného odsouzení“, který v původním rozsudku chyběl). Obsahově však na tomto výroku nic nezměnil. V odůvodnění napadeného rozsudku odvolací soud pouze uvedl, že „znalec sice nenavrhl uložení povinného ochranného léčení podle trestního zákoníku, ovšem jasně potvrdil, že psychiatrické léčení velmi doporučuje, neboť obviněný potřebuje intenzivní psychiatrickou péči“. Odvolací soud uložení předmětné povinnosti podrobit se takovému léčení jako součást podmíněného odsouzení shledal správným a tento výrok v napadeném rozsudku zopakoval.

Nejvyšší soud toto stručné shrnutí závěrů odvolacího soudu považuje za předčasné a nedostačující pro závěr o nutnosti obviněnému ukládat psychiatrické léčení, a to zejména proto, že pro takový závěr zatím v obsahu spisu není dostatek podkladů, a navíc ani nebyly dostatečně respektovány pokyny, které Nejvyšší soud, byť jen stručně, v předchozím rozhodnutí uvedl. Z obsahu spisu plyne, že odvolací soud pro svůj závěr o správnosti uložení namítané povinnosti vycházel jen ze znaleckého posudku MUDr. J. Š., Ph.D. (č. l. 51 až 54), v němž znalec ve vztahu k možnosti ukládání omezení v rámci zkušební doby nic neuváděl, toliko ve 4. bodě odpovědi na položené otázky uvedl, že: „Pobyt obviněného na svobodě není nebezpečný a nevyžaduje uložení žádné formy ochranného léčení.“ V rámci výslechu u hlavního líčení (č. l. 186) znalec tento závěr zopakoval. Jediné, co znalec sdělil na dotaz obhájkyně (což zřejmě vedlo soudy k uložení předmětného omezení), byl jeho názor, že „sice obviněný potřebuje intenzivní psychiatrickou péči, on však psychiatrické léčení navrhnout může, jen když jsou splněny všechny podmínky stanovené trestním zákoníkem, pokud však obviněný bude chtít, může se na psychiatrii léčit sám“. Soudy pro to, aby o povinnosti obviněného rozhodly, vyšly z tohoto stručného a nikoliv zjevně přesvědčivého sdělení znalce, jež nebylo podloženo dalšími podklady. Nevypořádaly se ani s tím, zda byly pro uložení takové povinnosti respektovány zákonem vymezené podmínky.

Nejvyšší soud proto připomíná, že podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku může soud podmíněně odsouzenému uložit přiměřená omezení a přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 tr. zákoníku směřující k tomu, aby vedl řádný život; zpravidla mu též uloží, aby podle svých sil nahradil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu, kterou trestným činem způsobil, nebo aby vydal bezdůvodné obohacení získané trestným činem. Podstatou přiměřených omezení a přiměřených povinností v uvedeném smyslu jsou určité zásahy do svobody jednání a rozhodování pachatele ve zkušební době a

mohou být pachateli uloženy za tím účelem, aby vedl řádný život. Podstatnou podmínkou pro vyslovení omezení a povinnosti ve všech formách je, aby byly přiměřené. Přiměřenost se musí vztahovat především k zákonnému účelu takových omezení a povinností, tj. musí směřovat k tomu, aby odsouzený vedl řádný život. Přiměřeným omezením nebo přiměřenou povinností nelze nahrazovat obsah jiného druhu trestu (srov. přiměřeně rozhodnutí č. 32/1964-I. Sb. rozh. tr.).

Pokud jde o přiměřená omezení a povinnosti směřující k tomu, aby obviněný vedl řádný život, uplatní se zde jejich okruh podle § 48 odst. 4 písm. a) až k) tr. zákoníku, který představuje demonstrativní výčet. Vedle nebo místo zde vyjmenovaných přiměřených omezení a přiměřených povinností lze pachateli uložit i další, pokud je to nutné, aby pachatel vedl ve zkušební době řádný život. Z hlediska tohoto obecného výkladu proto není vyloučeno, aby v případě, kdy to odůvodňuje porucha osobnosti obviněného a s tím i související povaha jím spáchaného trestného činu, byla uložena jako přiměřená povinnost k vedení řádného života ve zkušební době podmíněného odsouzení povinnost, aby se obviněný podrobil vhodnému psychiatrickému léčení, které není ochranným léčením podle trestního zákoníku (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1032/2011, uveřejněné v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, sešitě 80, pod č. T 1431.).

Z uvedeného je patrné, že není zásadně vyloučeno, aby v rámci zkušební doby byla obviněnému uložena povinnost podrobit se psychiatrickému léčení, avšak současně je nutné respektovat hlediska, která jsou určující pro závěr, že taková konkrétní povinnost splňuje podmínku přiměřenosti, konkrétnosti a vhodnosti pro odstranění kriminologických faktorů, jež vedly obviněného k páchání trestné činnosti, a zároveň obviněnému umožní vést ve zkušební době (i později) řádný život. K tomu je nutné vždy zvažovat, zda bude taková povinnost účelná a zda je též v rámci okolností na straně obviněného splnitelná a realizovatelná. Aby bylo možné učinit závěr o tom, že jsou uvedené podmínky a předpoklady splněny, je nutné postupovat i při ukládání takové povinnosti tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci (§ 2 odst. 5 tr. ř.), o němž nejsou důvodné pochybnosti, neboť jde o povinnost, která se vztahuje nejen na ukládání výše a druhu trestu, ale i na ukládání konkrétní povinnosti směřující k vedení řádného života. Z těchto důvodů se takový závěr neobejde bez toho, aby k objasnění nutnosti jejího ukládání, rozsahu a zaměření bylo provedeno nezbytné dokazování, jež by vytvořilo potřebný skutkový základ opodstatňující uložení takové povinnosti.

Ve vztahu k uložení povinnosti podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku spočívající v kontrole korekce chování obviněného z důvodů jeho duševní poruchy je nutné mít zejména na paměti, že v rámci vymezení takové povinnosti je nutné respektovat, že se nesmí jednat o takovou povinnost, která by nahradila uložení ochranného léčení podle § 99 tr. zákoníku. Jestliže nejsou v konkrétní věci splněny zákonem stanovené podmínky pro to, aby bylo obviněnému uloženo ochranné léčení podle § 99 odst. 1 nebo 2 tr. zákoníku, pak není možné takové léčení ukládat v rámci povinnosti podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku, neboť takový postup by byl nepřijatelným obcházením zákona. Odůvodňuje-li to porucha osobnosti pachatele a s tím související povaha jím spáchaného trestného činu, soud může pachateli uložit jako přiměřenou povinnost k vedení řádného života ve zkušební době podmíněného odsouzení ve smyslu § 82 odst. 2 tr. zákoníku a § 48 odst. 4 tr. zákoníku povinnost spočívající v zajištění odpovídající psychiatrické terapie (nikoliv podrobení se ochrannému léčení ve smyslu § 99 tr. zákoníku), obdobně jako je tomu u přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 písm. c) tr. zákoníku týkající se léčení závislosti na návykových látkách.

Aby mohla být uložena taková povinnost obviněnému trpícímu duševní poruchou, v důsledku níž je nutné jeho chování ve zkušební době korigovat, bude nutné zjistit, jak možnosti takového vhodného působení v rámci uložené povinnosti, tak i prostředky a formy, jimiž lze tuto povinnost fakticky v aktuálním případě realizovat.

V zásadě proto nepostačuje tuto povinnost stanovit jako „podrobit se psychiatrickému léčení“, ale je nutné na základě výsledků provedeného dokazování ji vyjádřit způsobem nekorespondujícím s

ukládáním ochranného léčení podle § 99 tr. zákoníku.

V posuzované věci však odvolací soud tyto podmínky ani přes pokyn Nejvyššího soudu plně nerespektoval a jen na základě vlastní úvahy vyplývající z nekonkrétního a jen velmi okrajového vyjádření znalce u hlavního líčení uložil obviněnému povinnost podrobit se psychiatrickému léčení, aniž by uvedl, v čem konkrétně by mělo spočívat a jak by je měl obviněný fakticky realizovat.

Nejvyšší soud v těchto souvislostech považuje za nedostatečné, že odvolací soud před tím, než uvedenou povinnost obviněnému uložil, k této skutečnosti nevyslechl znalce MUDr. J. Š., Ph.D., a spokojil se jen s jeho velmi stručným vyjádřením u hlavního líčení, kde ovšem znalec jen velice okrajově zmínil svůj názor. Již z něho však plyne, že neměl na mysli ochranné léčení (to ostatně, jak sám uvedl, nenavrhoval), ale hovořil o „péči“. Evidentně tedy použil pojem „péče“, který je odlišný od „léčení“ jako ochranného opatření, jež však, jak bylo znalcem zdůrazněno, v této věci nepřicházelo do úvahy. Odvolací soud z těchto důvodů nemohl mít v tomto sdělení znalce dostatečný podklad pro svůj závěr o uložení zmiňované přiměřené povinnosti, když žádný jiný důkaz v této souvislosti neprovedl. Jestliže i přesto uložil obviněnému povinnost podrobit se psychiatrickému léčení, učinil tak nepřesně a mimo uvedené doporučení znalce.

Vzhledem k tomu, že se odvolací soud neřídil všemi výše uvedenými pravidly pro uložení povinnosti v rámci zkušební doby podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku a nerespektoval hlediska pro její vymezení v § 48 odst. 4 tr. zákoníku, Nejvyšší soud ve vztahu k této části dovolání obviněného považoval za důvodné, a proto zrušil podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 61 To 451/2010, v celém výroku o trestu pro vady v omezení podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku, jakož i další rozhodnutí na zrušenou část rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Městskému soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Na odvolacím soudu, jemuž se věc opětovně vrací, bude, aby v souladu s konkrétními pokyny Nejvyššího soudu znovu o trestu rozhodl. Nejvyšší soud připomíná, že i když byl povinen zrušit celý výrok o trestu, nedostatky shledal výhradně ve vztahu k povinnosti ukládané podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku.